

**IXTISOSLASHTIRILGAN TARJIMADA ZAMONAVIY
TEXNOLOGIYALARNING O'RNI**

*Ilmiy rahbar: Egamberdiyeva Irodaxon
Andijon Davlat Chet Tillari Instituti Dotsenti
Talaba: Abdullayeva Guyoxon
Andijon Davlat Chet Tillari Instituti talabasi*

Anotatsiya: *Ushbu maqolada ixtisoslashtirilgan tarjimada zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati va qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Texnologiyalar tarjima jarayonini tezlashtirish, sifatini oshirish va murakkab soha terminologiyasini aniq ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, texnologiyalarning ba'zi kamchiliklari va ularni yengish yo'llari ham tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *ixtisoslashtirilgan tarjima, zamonaviy texnologiyalar, tarjima jarayoni, terminologiya, sifat.*

Abstract: *This article discusses the significance and application of modern technologies in specialized translation. Technologies facilitate faster translation processes, improve quality, and enable precise expression of complex field-specific terminology. The article also analyzes some drawbacks of these technologies and ways to overcome them.*

Keywords: *specialized translation, modern technologies, translation process, terminology, quality.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается значение и применение современных технологий в специализированном переводе. Технологии способствуют ускорению процесса перевода, повышению качества и точному выражению сложной терминологии узких областей. Также анализируются некоторые недостатки этих технологий и пути их преодоления.*

Ключевые слова: *специализированный перевод, современные технологии, процесс перевода, терминология, качество.*

Globalashuv davrida tarjima sohasi keng ko'lamda rivojlanib, turli sohalardagi axborot almashinuvi tezlashmoqda. Ayniqsa, tibbiyot, huquq, muhandislik, moliya kabi ixtisoslashtirilgan sohalarda aniq va ishonchli tarjimaga ehtiyoj ortib bormoqda. Bunday murakkab matnlarni tarjima qilish yuqori malaka, chuqur soha bilimlari hamda terminologik aniqlikni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy texnologiyalarning tarjima jarayoniga joriy etilishi tarjimonlar ishini yengillashtirish, sifatni oshirish va xatoliklar sonini kamaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Kompyuter yordamida tarjima (CAT tools), mashinali tarjima tizimlari (Google Translate, DeepL), sun'iy intellektga asoslangan dasturlar, terminologik ma'lumotlar bazalari va onlayn lug'atlar — bularning barchasi bugungi tarjimon faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning ixtisoslashtirilgan tarjima jarayonidagi o'rni, ularning afzalliklari, yuzaga keluvchi muammolar va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi.

Zamonaviy texnologiyalar tarjima sohasining barcha yo'nalishlariga, xususan ixtisoslashtirilgan tarjimaga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy tarzda qo'lda tarjima qilish uslubi o'z o'rnini asta-sekin avtomatlashtirilgan va yarim avtomatlashtirilgan vositalarga bo'shatmoqda. Ayniqsa, yuqori aniqlikni, so'zma-so'z to'g'riligini va terminologik izchillikni talab qiladigan huquqiy, tibbiy, texnik, moliyaviy matnlar uchun bu texnologiyalar katta yordam beradi.

Kompyuter yordamida tarjima vositalari (CAT tools)

CAT vositalari (Computer-Assisted Translation tools) – bu tarjimonlar ishini yengillashtirish uchun ishlab chiqilgan dasturiy vositalar bo'lib, ular matnni segmentlarga ajratadi, tarjima xotiralarini yaratadi va terminologik bazalarni qo'llab-quvvatlaydi. SDL Trados Studio, MemoQ, Wordfast, OmegaT kabi dasturlar eng ko'p qo'llaniladigan CAT vositalaridandir. Bu vositalar tarjimonlarga ilgari tarjima qilingan matn segmentlarini avtomatik taklif etadi, bu esa nafaqat vaqtni tejaydi, balki bir xillikni ta'minlaydi.

Terminologik boshqaruv tizimlari

Ixtisoslashtirilgan matnlarda aniq va bir xil terminlardan foydalanish nihoyatda muhim. Shu sababli terminologik boshqaruv tizimlari (TermBase, IATE, MultiTerm) tarjimonlarga terminlarni izchil va aniq qo'llashda yordam beradi. Bu tizimlar tarjimonlarga ma'lum bir sohada ishlatiladigan atamalarni standartlashtirish va noto'g'ri tarjima qilish ehtimolini kamaytirish imkonini beradi.

Mashinali tarjima va sun'iy intellekt

Mashinali tarjima tizimlari, xususan, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan DeepL, Google Translate, Microsoft Translator kabi platformalar zamonaviy tarjimon uchun tezkor tahlil vositasi sifatida xizmat qilmoqda. Garchi bu tizimlar hali to'liq mukammal bo'lmasa-da, ular dastlabki tarjimani tez amalga oshirishda yordam beradi, ayniqsa vaqt cheklovlari mavjud bo'lganda foydalidir. Sun'iy intellekt asosidagi tarjima tizimlari foydalanuvchi uslubini, tarjima kontekstini va terminologiyasini o'rganish orqali yanada moslashtirilgan natijalar taqdim etmoqda.

Onlayn resurslar va hamkorlik vositalari

Zamonaviy tarjimonlar turli onlayn lug‘atlar, korpuslar va ma’lumotlar bazalari orqali tez va aniq tarjima imkoniyatiga ega bo‘lishmoqda. Linguee, Reverso Context, Glosbe kabi platformalar real kontekstda so‘z va iboralarning qanday qo‘llanilishini ko‘rsatib beradi. Bundan tashqari, bulutli platformalar orqali bir nechta tarjimonlar bir vaqtning o‘zida bir hujjat ustida ishlashlari, sharhlar qoldirishlari va o‘zaro muvofiqlikni ta’minlashlari mumkin.

Zamonaviy texnologiyalarning ixtisoslashtirilgan tarjima jarayonidagi o‘rni tobora ortib bormoqda va ular bir qator muhim afzalliklarni taqdim etmoqda. Avvalo, bu texnologiyalar tarjima ishini sezilarli darajada tezlashtiradi. Masalan, CAT vositalari tarjimonlarga ilgari tarjima qilingan segmentlarni eslatib turadi, bu esa ularni qayta ishlashga hojat qoldirmaydi. Bu orqali katta hajmdagi matnlar qisqa vaqt ichida tarjima qilinadi, bu ayniqsa tijorat yoki texnik sohalarda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, terminologik aniqlikni ta’minlash zamonaviy tarjima vositalarining yana bir muhim afzalligi sanaladi. Maxsus sohalarda, xususan tibbiy yoki huquqiy hujjatlarda, har bir terminning aniq va izchil tarjima qilinishi talab etiladi. Terminologik boshqaruv tizimlari bu vazifani yengillashtirib, tarjimonlarga izchil va standart terminlardan foydalanish imkonini beradi.

Shuningdek, xatoliklarni aniqlash va oldini olishda texnologiyalar muhim rol o‘ynaydi. Ko‘pgina dasturlar grammatik va leksik xatoliklarni avtomatik aniqlab beradi, bu esa tarjima sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bulutli xizmatlar va onlayn hamkorlik platformalari esa tarjimonlarga birgalikda ishlash, fayllarni almashish va izohlar qoldirish imkonini yaratadi, bu esa zamonaviy ish muhitining ajralmas qismiga aylangan.

Biroq, texnologiyalar faqat ijobiy jihatlar bilan cheklanib qolmaydi. Ularning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Jumladan, mashinali tarjima tizimlari har doim ham kontekstni to‘g‘ri tushunmaydi, bu esa noto‘g‘ri tarjimalarga olib kelishi mumkin. Ayniqsa, murakkab iboralar va madaniy kontekstni talab qiladigan matnlar uchun bu katta muammo tug‘diradi. Shu bilan birga, tarjimonlar ba’zida texnologiyalarga haddan tashqari tayanib, matnni chuqur tahlil qilish, tanqidiy yondashish qobiliyatlarini e’tibordan chetda qoldirishlari mumkin.

Yana bir muammo – bu texnologiyalarni egallash uchun kerak bo‘lgan mablag‘ va vaqt. Ko‘plab sifatli dasturlar pullik bo‘lib, ularni to‘liq o‘zlashtirish uchun malaka va tajriba talab etiladi. Bundan tashqari, onlayn vositalar orqali ishlaganda axborot xavfsizligi va maxfiylik masalalari ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, maxfiy

hujjatlar ustida ishlaganda ma'lumotlarning himoyalaniishi yuqori darajada ta'minlanishi lozim.

Shu boisdan, zamonaviy texnologiyalar ixtisoslashtirilgan tarjima sifatini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilsa-da, ulardan oqilona va tanqidiy foydalanish lozim. Tarjimon texnologiyani emas, texnologiya tarjimonga xizmat qilishi kerak.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ixtisoslashtirilgan tarjima jarayonida zamonaviy texnologiyalarning o'rni beqiyosdir. Ular nafaqat tarjima ishining tezligi va samaradorligini oshiradi, balki murakkab terminologiyani izchil qo'llash, xatoliklarni kamaytirish va tarjima sifatini yaxshilashda katta ahamiyat kasb etadi. Shunga qaramay, texnologiyalarning har doim ham inson tafakkurining o'rnini bosa olmasligi, kontekst va madaniy nuanslarni yetarlicha tushunmasligi sababli, tarjimonning roli hanuz dolzarb va muhimligicha qolmoqda. Tarjimon texnologiyalardan ongli va tanqidiy tarzda foydalanishi, har bir vositaning imkoniyatlarini va cheklovlarini yaxshi anglashi kerak. Kelajakda texnologiyalar rivojlanishda davom etadi, biroq ularni to'g'ri yo'naltirish faqat bilimli va mas'uliyatli tarjimonlarga bog'liq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Austerlühl, F. (2001). Electronic Tools for Translators. Multilingual Matters.
2. Bowker, L. (2002). Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction. University of Ottawa Press.
3. Somers, H. (ed.). (2003). Machine Translation: Latest Developments. Amsterdam: John Benjamins.
4. Hutchins, J. (2005). Current Commercial Machine Translation Systems and Computer-based Translation Tools: System Types and Their Uses. International Journal of Translation.
5. Schäler, R. (2010). The Future of Translation Technology. Localization World Conference Proceedings.
6. SDL Trados official documentation – <https://www.sdl.com>
7. MemoQ official site – <https://www.memoq.com>
8. IATE (InterActive Terminology for Europe) – <https://iate.europa.eu>